

Η διαχρονική συνείδηση του ελληνισμού και η αμφισβήτησή της. Κάποιοι διερωτώνται τότε οι Ρωμηοί έγιναν Έλληνες

Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους

Κωνσταντίνος Χολέβας, Πολιτικός Επιστήμων

Η επέτειος των διακοσίων ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 οδήγησε ορισμένους μελετητές σε αυθαίρετα συμπεράσματα. Ακούσαμε σε τηλεοπτικά ντοκυμαντέρ και διαβάσαμε σε άρθρα ότι πριν από την Επανάσταση δεν υπήρχε ελληνική συνείδηση και ότι το κράτος δημιούργησε το έθνος. Οι ιστορικές πηγές, όμως, μαρτυρούν το αντίθετο. Ότι, δηλαδή, το 1821 ένα πανάρχαιο έθνος εξεγέρθηκε για να δημιουργήσει κράτος ελεύθερο.

Επί Τουρκοκρατίας οι Έλληνες ουδέποτε έπαυσαν να θυμούνται ότι είναι Έλληνες. Χρησιμοποίησαν, βεβαίως και τα ονόματα Ρωμαίος/ Ρωμηός, το οποίο τόνιζε την αναφορά στην Κωνσταντινούπολη- Νέα Ρώμη, και Γραικός, το οποίο αναφέρεται ήδη στα Μετεωρολογικά του Αριστοτέλους.

Η διαχρονική ελληνική συνείδηση σε συνδυασμό με τη διαφύλαξη της Ορθόδοξης Πίστεως, παρά τα μαρτύρια και την καταπίεση, ήσαν τα πνευματικά θεμέλια του 1821 αλλά και των δεκάδων επαναστατικών κινημάτων που εκδηλώθηκαν κατά τη διάρκεια της δουλείας.

Αναφέρω ενδεικτικά ορισμένες γραπτές μαρτυρίες για τη διατήρηση της ελληνικής συνειδήσεως:

Ο πρώτος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετά την Άλωση, ο Γεννάδιος Σχολάριος, θρηνεί για την υποδούλωση των Ελλήνων ως εξής: «Άγχομαι δεινῶς ἐπί τῷ τοῦ γένους ολέθρῳ...τίς οὐχ ὁμολογεῖ βελτίστους Ἑλληνας ἀνθρώπων πάντων γενέσθαι;... Οἴμοι, τι πρῶτον οδύρωμαι; Τὴν ἐν τοῖς σώμασι δουλείαν Ἑλλήνων, ἢ τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς φθοράν;» [1]

Ο μαρτυρικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Λούκαρις, ο οποίος μόλις προ ολίγων ημερών (11.1.2022) κατετάγη στο Αγιολόγιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, σε κείμενο του 1616 ἐναντίον των

Ιησουιτών προσφωνεί ως εξής τους ομοεθνείς του: «Ω, άνδρες Έλληνες και της Ανατολικής Εκκλησίας γνήσια παιδιά...» [2].

Ο ιεροκήρυκας και μετέπειτα Επίσκοπος Κερνίκης και Καλαβρύτων Ηλίας Μηνιάτης, μιλώντας περί τα τέλη του 17ου αιώνας στον Ορθόδοξο Ναό της Βενετίας κατά την ημέρα του Ευαγγελισμού, παρακαλεί ως εξής την Παναγία να ελευθερώσει το γένος των Ελλήνων: «Έως πότε, Πανακήρατε Κόρη, το τρισάθλιον γένος των Ελλήνων έχει να ευρίσκεται εις τα δεσμά μιας ανυποφέρτου δουλείας;» [3].

Κάποιοι διερωτώνται πότε οι Ρωμηοί έγιναν Έλληνες. Τα κείμενα δείχνουν ότι οι Ρωμαίοι- Ρωμηοί (δηλαδή απόγονοι του Βυζαντίου- Ρωμανίας) γνώριζαν σαφώς ότι είναι Έλληνες. Χαρακτηριστικά η καθηγήτρια Ελένη Αγγελομάτη- Τσουγκαράκη καταγράφει ότι ο λόγιος Πατριάρχης Αλεξανδρείας Μελέτιος Πηγάς το 1576 σε επιστολή του προς τον Σιρλέτο αναφέρεται σε Γραικούς, το 1583 γράφοντας προς τον Μαρτίνο Κρουσιο αναφέρεται σε Έλληνες και σε επιστολή προς τον Μάξιμο Μαργούνιο αναφέρεται σε Ρωμαίους [4].

Εξ άλλου ο Ορθόδοξος Ναός της Βενετίας στα έγγραφα της ελληνικής κοινότητας κατά τον 16ο και 17ο αιώνα αναγράφεται άλλοτε ως Άγιος Γεώργιος των Ελλήνων, άλλοτε ως Άγιος Γεώργιος των Ρωμαίων και άλλοτε ως Άγιος Γεώργιος των Γραικών.

Η ελληνική διαχρονική συνείδηση δεν διασώζεται μόνο στα κείμενα των διανοουμένων, αλλά και στην ψυχή του απλού λαού.

Μία λαϊκή διήγηση των κατορθωμάτων του Μεγάλου Αλεξάνδρου με αρκετά φανταστικά στοιχεία, η περίφημη «Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου», αποτελούσε το κύριο ανάγνωσμα των υποδούλων και τυπώθηκε σε 60 διαδοχικές εκδόσεις! Ο Γεώργιος Τερτσέτης καταγράφει πόσο επηρέασε η Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου τους αγωνιστές του 1821.

Η συνείδηση της συνέχειας είναι εμφανής στα κείμενα των πρωταγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης.

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης στην Προκήρυξη της 24.2.1821, υπό τον τίτλο «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος», καλεί τους Έλληνες να πάρουν παράδειγμα από τον Μαραθώνα και τις Θερμοπύλες.

Ο ιστορικός ερευνητής Κωνσταντίνος Σάθας περιγράφει μία Προκήρυξη του Επισκόπου Σαλώνων Ησαΐα και του Αθανασίου Διάκου, οι οποίοι τον Απρίλιο του 1821 δηλώνουν ότι αγωνίζονται «για τον Χριστό και τον Λεωνίδα» [5].

Αλλά και η βυζαντινή κληρονομιά εμπνέει τους αγωνιζομένους. Το Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος, πριν από 200 χρόνια ακριβώς χρόνια (Ιανουάριος 1822), ορίζει να εφαρμόζονται στα δικαστήρια του ελεύθερου κράτους «οι νόμοι των αιμνήστων ημών Χριστιανών Αυτοκρατόρων», δηλαδή των Βυζαντινών.

Ιστορία είναι η μελέτη των πηγών και όχι η κατασκευή ατεκμηρίωτων ιδεολογημάτων. Και οι πηγές μαρτυρούν ότι το 1821 το έθνος προϋπήρχε του κράτους. Γι' αυτό και ο εθνικός ποιητής Διονύσιος Σολωμός, στην 78η στροφή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν, καλεί τους Τριακόσιους του Λεωνίδα να έλθουν και να θαυμάσουν τα παιδιά τους, δηλαδή τους αγωνιστές της Ελληνικής Επανάστασης!

Παραπομπές

- 1. Γενναδίου Σχολαρίου Άπαντα, Τόμος 1, σελίδα 285, ανατύπωση από το Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων, Αθήνα 2010.**
- 2. Γιώργου Καραμπελιά, 1821 - η Παλιγγενσία, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2015, σελ. 353.**
- 3. Ανθολογείται από τον Κωνσταντίνο Σκουτέρη στα Κείμενα του Νέου Ελληνισμού, Αθήναι 1971, Έκδοση Εκκλησίας της Ελλάδος, σελ. 106.**
- 4. Ελένη Αγγελομάτη- Τσουγκαράκη: Πως αυτοπροσδιορίζονταν οι υπό ξένη κυριαρχία Έλληνες, στον συλλογικό Τόμο: Έλλην- Ρωμηός- Γραικός, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2018, σελ. 253- 254.**
- 5. Κωνσταντίνου Σάθα, Έλληνες Στρατιώται εν τη Δύσει, εκδόσεις Φιλόμυθος, Αθήνα 2003, σελ. 65.**

<https://bit.ly/3AcYgu4>